

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээзет

Үпкіэ хэмьильэу къаратыщт

Урысие Федерацием псауныгъэр къэухумэгъэнымкэ и Министерствэ унашьо зэришыгъэмкэ, инсульт, инфаркт хъугъэхэм, «острый коронарный синдром» зыфалорэ узыр зиэхэм, зыгу операции ашыгъэхэм ящыкіэгъэ ӏэзэгъу уцхэр ыпкіэ хэмьильэу ильесим къыклоц аратыщтых.

Ахэр, ӏэзэгъу уцхэр, зыфэдэхэр ми-
нистерствэм къыхихыгъэх. УФ-м псау-
ныгъэр къэухумэгъэнымкэ иминистрэ
игуадзэу Олег Салагай къизэрилоремкэ,
а фэло-фашиэр зэргээцэкт шыкіэр
зэхахыгъах, аш пэуухащт мылькури
ағъенэфагь.

Тызэршыгъуазэмкэ, зигугуу къэтшыгъэ уз-
хэр зиэхэм ыпкіэ хэмьильэу ильесим къы-
клоц аратынэу щит ӏэ-
зэгъу уцхэм я Перечень
аухэсигь, аш ӏэзэгъу уц зэфешхъаф 23-рэ хэ-
хъэ. Мы мафээм тими-
нисттерствэ къельтигэ аш
фэдэ сымаджэу респуб-
ликэм Ѣыпсэухэрэм
ӏэзэгъу уцэу ящыкіагъэр
зыфэдизир, ахэр ягъ-
тотыгъэнхэм пэуухащт
мылькури.

Мы программэм
фэгъэхыгъэ унашьор
щылэ мазэм и 24-м
УФ-м юстициемкэ и
Министерствэ щатхыгъ,
мэзаем и 2-м къышыу-
благъэу ӏэзэгъу уцхэм
я Перечень ухэсигь
хъугъэ, куячэ ил, — elo
тигүүштэгъу. — Хэбзэ-
гъэуцугъэм къызэрэ-
дильтигэ, мы мазэм
тимиисттерствэ аукци-
он зэхищт, а ӏэзэгъу
уцхэр республикэм къэзыщтэгъир аш
къыщынэфэшт. Тиреспубликээ а
уцхэр зиэхэм ящыкіэгъэ ӏэзэгъу уцхэр
ыпкіэ хэмьильэу поликлиникэхэм
къашратэу заублэштэгъир мэлтильфэ-
гъур ары.

Мыш дэжьым къыхэдгээшти тшоигъу:
цифэу а уцхэр къизэузыгъэхэм, зыгу

операции ашыгъэнхэм ящыкіэгъэ ӏэзэгъу
уцхэр ыпкіэ хэмьильэу ильесим аратыщтых.
Блэктыгъэ ильесим ахэм афэдэ
сымаджэхэм ашыщу инфарт зиагъэхэр
арых нылэп ыпкіэ хэмьильэу ӏэзэгъу
уцхэр ильесныкъом къыклоц зераты-
штэгъэхэр. Инсульт зыпекіэгъэхэм
аш фэдэ фэгъэкотэнэгъэ ялагъэп. Джы

зигугуу къэтшыгъэ узхэр зыпекіэгъэхэр
зэпхыгъэ ӏэзаплэхэм ящыкіэгъэ
ӏэзэгъу уцхэр врачэм къагъэнэфагъэхэр
ыпкіэ хэмьильэу ильесим къащара-
тыщтых.

ЖАКІЭМЫКЬО Аминэт.

Сурэтыр А. ӏешъынэм тырихыгъ.

Чыпіэ къизыуамытыкіэ – ахьщэ ӏэпіэгъу

Ны-тыхэу зисабый кіләцікіу ӏыгыпіэм чыпіэ щымыгъэу къизэрамытыгъэхэм ахьщэ ӏэпіэгъу мазэ къес аратызэ
ашынным фэгъэхыгъэ ӏофыгъо Къэралыгъо Думэм къыхальхъагь.

«Урысие гъэзетым» къизэритэрэмкэ,
аш епхыгъэ законопроектыр къэзыгъэ-
хъазырыгъэр политическе партиеу
«Справедливая Россия» зыфилорэм
идепутат куп.

«Кіләцікіу ӏыгыпіэм чыпіэ щымыгъэу къизэрамытыгъэхэм ахьщэ ӏэпіэгъу мазэ къес аратызэ
ны-тыхэу зисабый къизыуамытыкіэ – ахьщэ ӏэпіэгъу мазэ къес аратызэ
ашынным фэгъэхыгъэ ӏофыгъо Къэралыгъо Думэм къыхальхъагь.

Щигъэнэфагъэм ар фэдизынэу щит»,
— къыштэо къизэхэзыфырэ тхыгъэу
тхылтым игъусэм.

Урысиештэгъэ, икыгъэ ильесим
ищилэ мазэ и 1-м ехүулэу нэбгыре
мин 200-м ехүурэм кіләцікіу ӏыгыпіэм
піхэм чыпіэ ашагъотыгъэп.

Мыр зигукъекхэм зэральтиэрэмкэ,
унагъохэм сабый заулэ къарыхъонымкэ
фэдэ ахьщэ тедзэ ӏэпіэгъум ишүагъэ
къеклоцт. Джырэблагъэ Россстатым къы-
зэритьгъэмкэ, Урысиештэгъэ сымаджэхэм
япчагъэ 2019-рэ ильесим нэбгыре мин
35,6-кэ нахь макіэ хъугъэ. А къыкічи-

гъэр процент 90-м нэсэу нэмикли чып-
іхэм къарыкъижхи къэкощижыгъэхэм
япчагъэ эзкильгъэхъагь.

Темир-Кавказ шольтэрийн нэмикли, адрэ
федеральнэ шольтэрихэм зэкэмий
яцыфышхъэ пчагъэ къышыкіагь.

Адыгэ Республикэ штэгэ, икыгъэ
ильесим итагъэгъээ мазэ ехүулэу
нэбгыре 462665-рэ Ѣыпсэоу къальтигъэ.
Ильесим къыклоц цыфышхъэ пчагъэ
нэбгыре 7921-рэ хэхъуагь, ар нэмикли
чыпіэ къикіу къэкощижыгъэхэм арх
къикічи. 2018 — 2019-рэ ильесим
къехъурэ сабыйхэм япчагъэ хэхъуагь

нахь мышшеми, зидунай зыхъожыхэрэ
зэрэнхыбэм къыхэкъэу республикэм
щыпсэухэрэм яцыфышхъэ хэхъонэу
хъурэп. Гушыгъэм пае, 2019-рэ ильесим
щылэ-шэклоцт мазэхэм зидунай зы-
хъожыхъэхэм япчагъэ процент 35,7-кэ
нахьыбэ хъугъэ сабыеу къехъугъэ пчагъэ
нахь. Арышь, непэ къэралыгъо
ыпашхъэ ӏофыгъо шъхьаиэхэу итхэм
ашыщ сабыйхэр нахьыбэу къэгъэхъуагъ-
хэр. Джаш пае программэм зэфэшхъаф-
хэр Урысиештэгъэ Ѣыпхыращих, ахэм зэу
ашыщ лъэпкъ проектэу «Демографиер».

(Икізух я 2-рэ н. ит).

ЧыпIэ къызыуамытыкIэ – ахъщэ ІэпыIэгъу

Суретийд зөхчилжье къебарлыгъэ/дэс
амалхэм къарылхыгь.

(Икэух.)

Мы проектыр гъэцкIагъэ хууным пae зэншухъэрэм ашыц шольыр программе «Сабый зиэ бзыльфыгъэхэм юф ашынэмкIэ амалхэр ягъэгъотыгъэнхэр, сабыйххэу зыныбжь ильэсистим нэсихэрэм яслэхэм чээзыу ашыфхуухэрэд дэгээзыжыгъэнхэр къыхиубытэу» зыфилоу республикэм щыпхирацьэрэй.

Адыгэ Республикаем гъэсэнгъэмкIэ и Министерствэ къызэртигъэмкIэ, 2020-рэ ильэситим щылэ мазэм и 1-м ехүулэу къэлэцыкIу ыгыпIэ чыпIэ зищыкIагъэу чээзыум хэтир нэбгыре 4606-рэ, ашыц ильэсистим мыхуугъэхэм апае чыпIэ 1440-рэ щылэ хуугъэ.

Шольыр проектыр къыдыхэлъягъэу АдыгэкIаэл (чиpIэ 240-рэ) юки Мыекуюапэ (чиpIэ 240-рэ) къэлэцыкIу ыгыпIэхэу аашашыгъэхэм яофтшэн мы къихъээ тээ ильэситим иалэрэ мэзиц ыуж, джащ фэдэу Яблоновскэм дэт къэлэцыкIу ыгыпIэху «Ласточка» зыфиорэм чыпIи 120-рэ хуурэ пэсэу-

еджапIэм чымыхъагъэхэм гъэсэнгъэ зыщарагъэгъотыгъэхэр учреждениехэр итгүүтигъэу Адыгэим щашых. 2019-рэ ильэситим поселкэу Яблоновскэм, пэсупIэхэу Дондуковскэм, Ханскэм, къутырэу Гавердовскэм ашызэтыргъэлэхъагъэхэм пэсольшыгъэхэм яшуагъэкIэ ильэсистим мыхуугъэхэм апае чыпIэ 1,5 — 3 хуугъэхэм фэш чыпIэ тедзэ 600 щылэ хууным пae мы уахтэм къэлэцыкIу ыгыпIэхэу юф зышхэрэм ашыщхэм пэсэуальхэр къапашхъянхэу республикэм ичыпIэ зыгиорышэжыпIэ куулыкхуухэм агъенафа.

Ар охууфекIэ Къэралыгъо Думэм

льэу къыпашыхъагъэхэм (ильэсистим мыхуугъэхэм апае чыпIэ 60) яофтшэн аублэшт.

2020-рэ ильэситим еджапIэм чымыхъагъэхэм гъэсэнгъэ зыщарагъэгъотыгъэхэр организации З республикэм щашыхт: Мыекуюапэ ипсэупIэху Михайловым, ПэнэжыкIуае, Яблоновскэм. Ахэм чыпIэ 720-рэ къатыгъэхэм ашыц юзыныкIор зыныбжь ильэсистим мыхуугъэхэм апай. 2021-рэ ильэситим сабыйххэу зыныбжь ильэсистим 1,5 — 3 хуугъэхэм фэш чыпIэ тедзэ 600 щылэ хууным пae мы уахтэм къэлэцыкIу ыгыпIэхэу юф зышхэрэм ашыщхэм пэсэуальхэр къапашхъянхэу республикэм ичыпIэ зыгиорышэжыпIэ куулыкхуухэм агъенафа.

ЫпшъэкIэ зигугуу къыштышыгъэ юфхъабзэхэм яшуагъэкIэ Урысые Федерации и Президенту Владимир Путиним ижъоныгъокIэ Унашьюо «О национальных целях и стратегических задачах развития Российской Федерации на период до 2024 года» зыфиорэм къыгъэуцурэ пшъэрэльэу къэкошт ильэситим ехүулэу къэлэцыкIу ыгыпIэхэу зыныбжь ильэсистим мыхуугъэхэм проценти 100-м нэсэу чыпIэ ыгыпIэхэу аштагъэгъотыгъэнхэр юки ильэситим 3 — 7 зыныбжхэр зыхахъэхэр купхэм арьс нэбгыре пчагъэр нахь макIэ шыгъэнхэр Адыгэим щызешохыгъэ хуущт.

Хэбзэгъэуцугъэу зигугуу къэтшырэд джыри аштагъэгоп, аш ипроект охьтэ благъэхэм Къэралыгъо Думэм щыхэлэштых.

ІЭШЫИНЭ Сусан.

ГъэпцIагъэкIэ къизIэгъэхъагъ

Мыекуюапэ щыц хуульфыгъэм ылъэнхэкIэ къыззIауахыгъэ уголовнэ юфым Мыекьюопэ къэлэ хыкуумыр хэплъагъ. УФ-м и Уголовнэ кодекс истатиа къыззIауахынэфэу, гъэпцIагъэ зыхэл бзэджэшIэгъэ ин зэрээрихъагъэм къыхэкIэу ар агъэмисэ.

Хыкуумыр зэригъэунэфыгъэмкIэ, лажъэ зиэ Мыекьюопэ районим ит станицэу ГъозэрыпIэ дэт хыакIэш зэхэтэу сомэ миллион 53-м ехуу зуласэр гъэпцIагъэкIэ къыззIауахыгъэ.

АР-м и Прокуратурэ ипрес-къулыкIу къыззIауахыгъэмкIэ, гражданска юфыр зэхэфы зэхвум хыакIэш зэхэтэим изы Iахь ыпкIэ хэлъэу хуульфыгъэм къыззIауахыгъэхъагъэу зериуагъэр мышынкIуу къычагъэшыгъэ.

Къэралыгъо гъэпцIагъэнакIом ышыгъэ унашюом хыкуумыр дыригъэштага ыки ильэситим 5 хыапсэр тазырэу сомэ мин 200-рэ бзэджашэм тырильхъагъ.

Унашюом куачэ илэ хуугъэ.

Нэбгырэ 50 дитхагъ

Мыекуюапэ щыц горэм ИэкIыбым къикIыгъэхэр миграционнэ учетын гъэбылтыгъэкIэ хигъэуцуагъэх.

ХэбзэхумэкIо къулыкхуухэм къаэлкIэхъагъэ къэбарымкIэ Адыгэим иполицие Урысыем щынэгъончъэнхэмкIэ ифедеральне къулыкIу ишьольыр гъэорышIапIэ икуулыкхуушхэр игъусэхэу хабзэр зыукууагъэхэр къыхагъэшыгъэ.

Хыкуумыр мы юфым зыхэлпIэ, лажъэ зиэ пшъэдэкIыгъэхэр тазыр тырильхъагъ. Мыекьюопэ къэралыгъо хыкуумыр апелляционнэ унашюом ышыгъэмкIэ тазырэу сомэ мини 180-рэ мэхъу.

Хэукуоныгъэ 230-рэ къыхагъэшыгъ

2019-рэ ильэситим псауныгъэр къеуххумэгъэенным ылъэнхэкIэ АР-м и Прокуратурэ утгъэлчунхэр зэхиагъэх, ахэмкIэ хэукуоныгъэ 230-рэ къыхагъэшыгъ. Ахэм ашыцых медицинэ ИэпIэгъу ягъэгъотыгъэхнымкIэ гарантие арамытыгъэу, социальнэ мыхууххумагъэх ыфхэм ящыкIэгъэ Иэзэгъу уцхэр, гъомылахъэхэр, медицинэ пкыгъохэр арамыгъэгъотыгъэхэр, медицинэ кабинетхэр икьюо Иэмэ-псымхэмкIэ зэтемыгъэпсхъагъэху, медицинэ фэЮ-фашигъэхэр ыфхэм афагъэцкIэнхэмкIэ лицензиер ямыIэу къыззIауахыгъэшыгъэр, нэмыхIэри.

— Фэгъэктотныгъэ зиэхэм, ильэситим 3-м нэс зыныбжхэр къэлэцыкIу ыпкIэ зыхэмийл Иэзэгъу уцхэр арамытыгъэхэр къыхэдгэшыгъэх. Джаш фэдэу Иэзэгъу уцхэм япальэ икыгъэу, итгом ящыкIэгъэ медицинэ ИэпIэгъур арамыгъэгъотыгъэу, медицинэ кабинетхэр ящыкIэгъэ обогрудование икьюо зэтемыгъэпсхъагъэху, санитарнэ шапхъэхэр аукъуагъэхэр къэнэфэхъэх хуульшагъэхэр бэ мэхъу, — къети АР-м и Прокуратурэ ипрес-къулыкIу.

Мы хуульшагъэхэмкIэ прокурорхэм унашюхэр ашыгъэх, хэукуоныгъэхэр дагъэзыхыгъэх.

АР-м псауныгъэр къеуххумэгъэеннымкIэ иминистрэу МэрэтыкIо Рустем къыззIауагъэхэмкIэ, хэукуоныгъэхэр прокуратурэм къыхагъэшыгъэхэм министерствэм псынкIэу ынаэ атыредээ. Ареу ѿтми, тишьольыр адэр субъектхэм афэдэу медицинэ ИэпIэгъу ягъэгъотыгъэнимкIэ къэралыгъо гарантие ипрограммэ итгэцкIэнхэмкIэ икьюо мыльку къатуулшигъэрэп. Мыщ дэжым къэтохъэн фае медицинэ учреждениехэм япроцент 80-м ОМС-м ифонд ахъщэ къазерафитуулшигъэрэ.

— Республике бюджетын къикIырэ мылькум тышымыкIэнхэм иамалхэр ренэу зетэхъэх. Гушигээм пae, 2019-рэ ильэситим республике бюджетын сомэ миллиард 40 фэдиз ахъщэ тедзэу къыттуулшигъэрэп. 2020-рэ ильэситим программэм итгэцкIэнхэмкIэ сомэ миллиард 133-кIэ гъэрэклорэм нахьыбэу республике бюджетын къыттуулшигъэрэп. 2024-рэ ильэситим нэс юфхэм язытет нахь дэгъу хуузэ лынкIотэнэу тэгүүгъэ, — къыуагъ министрэм.

Медицинэ ИэпIэгъу ягъэгъотыгъэнимкIэ къэралыгъо гарантие ипрограммэ итгэцкIэнхэмкIэ Адыгэим лъэнхээ зэфэшхъафхэм къарыкIыгъэ сомэ миллиард 6-рэ миллиард 467-рэ къыфатуулшигъэрэп, блэккIыгъэ ильэситим мыщ фэдэ иуахьтэ егээшпагъэмэ, мыч пчагъэр сомэ миллиард 570-кIэ нахьыб.

ШЬУСАКЬ!

ФГБУ-у «Темир-Кавказ УГМС-м» къыззIауахыгъэмкIэ, 2020-рэ ильэситим мэзаем и 14-м пчыхъэм съхьатыр 6-м нэс Адыгэ Республикаем икъушхъэхэм осыр къяцохъохын ылъэкIыщт.

ОшI-дэммышIагъэ зыхэль тхъамыкIагъо аш къыздишихын ылъэкIыщтхэм къахэкIэу псэуальхэр, электричествэр зэрикIорэ линиехэр, автомобиль тъогухэр, лъэмийджхэр зэшыкIонхэ, цыфхэу аш илэгъо-блэгъу къыхиубытэхэрэм фыккыагъэхэр афэхъун ылъэкIыщт.

Урысыем и МЧС Адыгэ РеспубликаемкIэ и ГъэорышIапIэ иоперативнэ дежурэн шхъаIэу, хэгъэгу клоI къулыкхуумкIэ капитанэу А.Н. ЦЭЙ

ДСУ-3-м ильэситэе пэшэнгъэ дызезыхъагъэу, гъээзтэу «Адыгэ макъэм» иныбдэгъушIо МэрэтыкIо Шыхъамбай Иляс ыкъом идуай зэрихъожьыгъэр гухэкIышхо тщыхъуугь. ЩимыIэжым иуагъоэр илахъылхэмэ тафэхъаусыхэ.

Гъээзтэу «Адыгэ макъэм» иофишишIэхэр.

Текноныгъэр къызыдахыгъэр ильэс 75-рэ мэхъу

ЛъЭПКЪ ЗЭКЪОТНЫГЪЭР ЩЫЛЫЧЫМ ФЭД

Гитлер идээхэм 1942-рэ ильэсүм пшъэрыль шыхааेу къафагъеуцугъагъэр Кавказым чыдагъэ зыщычэлхэ чыплэхэр зэльяубытыхэр арыгъэ. Мыекъуапэ, Грознэм, Баку ябайнагъэхэр къызэлкагъехъанхэу кавказ къушхъэхэм техаклохэр къяпшилэштыгъэх.

Советскэ дзэклолхэр дэгьюо ауж къинагъэхэм ыкы заом улешигъэ нэмыц техаклохэм шьоф нэклхэм щапеуцужынхэр къинагъ. Нэмыц танхэм, моторизованнэ частьхэм узэратекон лашэхэр ялагъэхэп, ежхэри зээ мэхъаджэ Ростов лэнэйкъомкэ зыхэлжъягъэхэм кючладжэ шышигъагъэх. Лъэсүдээ дивизи-хэм ядзэклолыбэ зыщыэогъэх шьофхэм ашыфхэгъ.

Къызэлклохээ кавказ къушхъэ лъалсэхэм къазынэсихэр ары Вермахт итанхэмрэ артил-перие онтэгъумрэ ыгъэфедэнхэ зеримыльэкъыщыр пыим къызыгыргыгъагъэр. Тэ тидзэклолхэмкэ ар жылуухыагъу хуугъагъ.

Лашэхери щэ-гынхэри афку-щыгъэхэп, къафащэнхэу амал ѿшыагъэп, съда плом Тэмир Кавказыр нэмыкч чыплэхэм языгъыщыгъэх гъогухэр фашистхэм зэльяубыгъагъэх. Ящыкэгъэцхэ гъомылапхъэхэр, дээ ѿшыгъынхэр, лашэхэр пешорыгъэшье къушхъэхэм аш-тэтэлтигъэху ѿшыгъэп.

Пыир Кавказым ѿшыгъэхэ-тэкъоным пае гъэретинчэх хуу-гъэх советскэ лъэсүдээ диви-зиихэм къащаагъэ цыф пчаг-гъэм фэдиз ахэгъэхъожын фэягъэ. Дисциплинэм къыщы-кэгъагъ, цыфхэр икъущыгъэх. Къушхъэхэм ашыпсэухэр цыфхэм ашыщых къаахыгъагъэх. Ашыгум Къохэлэ Чыжъем ыкы Сыбир ашылэхэ дивизиехэр Кавказым псынкэу къадзышьунхэу ѿшыгъэп.

Джащ фэдэ чыплэ зэжъу ифагъэхэ шхончаохэр дэгьюо улешигъэх нэмыцхэм атеклон-хэм фэшлэгъэ-пытахъу ахэллыр джыри къаётин фэягъэ. Ахэр зэмыблэжхэу пыим зэрэ-пэуцужыгъэхэр я 31-рэ шхончэо дивизиуе Мыекъуапэ къэзигъэ-гъунаагъэм хэтигъэхэм яллыху-жынагъэх нафэ къешы.

Адыгейимрэ Краснодар кра-имрэ якъушхъэ лъэлэс ыкы къушхъэ псэуплэхэм нэбгырэ 600 къадащыгъагъ, ахэр я 248-рэ полким Иепылэгъ фэхъунхэу агъэлгогъагъэх. Зээ мэхъаджэу зыхэфагъэхэм ылж псаоу къенжэхыгъагъэр нэбгыри 148-рэ.

Полкэ зипчагъагъэ рагъэкъу-жыгъэхэм ризэнхэу къыраты-гъагъэр винтовки 170-рэ. Нэбгырэ 700-рэ аш фэдэ лашэкчэ пыим зэрэпемуцужышуцщыр зэкэ-ми къагурышыгъагъ. Дзэклол-зырызхэу зыхэтигъэх частьхэм

— А лъэхъаным гитлеров-цэхэм ашыщуэ нэбгырэ мин 54-рэ, дзэклолхэу ыкы офицер-хэу, заом хэкъодагь. А пчаг-гъэр зээ лъэхъаным атхыгъэгъэхъильхэм къаушыхъаты. Пыим къыфагъеуцугъэгъэ пшъерильыр ыгъэцэлэн ылжэгъэп, Туапсэ ыштэшүгъэп.

Лыгъэшко къызахагъафээзэ тидзэклолхэм диверсантхэр къызэрхагъэшыгъэхэр ыкы зэрэгжэлдигъэхэр лыхъуж-ныгъэ афэлгъэгъуну ѿшт. Пы-хъохэу Шхъэгъуащэрэ Къурджы-псыре къызэпэрыкъыхэзэ я 13-рэ нэмыц танк дивизиер мэфи-тфыкчэ къызэтигъэгъэуон альэ-кыгъагъ. А мэфэ заулэр арыгъэ-советскэ лъэсүдээхэм Туапсэ еклурэ гъогум пыир къыщагъэу-

цун зальэкъыгъагъэр ыкы пхъашу зыжэххэхъэгъагъэх.

Аш дэжым тидзэклолхэр фашистхэм атеклуагъэхэу къушхъэм хэхэгъагъэхими, яоф зытэтир нэмыцхэм яем нахы-штугъэп. Цыфхэм ашхыщыр къафащэн альэкъыщыгъэп. Мээ чэгъым къыщаагъоирэ пхъэ-шхъэ-мышхъэхэр ары зэрэхэкъыжыщыгъэхэр, лъапсэхэр къыхатыкъыхэзэ ашхыщыгъэх. Ялэкъопылхъэхэр лажхэх эзээзижыгъагъэх. Мээзим хэу-къыхъагъэхэ псэушхъэхэр къыхууатэхэрэм ашхъохр къаты-рахыхэти, цуакъэхэр зэклад-щыгъэх.

Чээнгээ хылъэхэр ашыгъэхими, къинишхо ательягъэми советскэ дзэклолхэм нэмыц техаклохэр къагъеуцунхэ альэ-кыгъэ къодыг, ахэр рафы-жъэжыхыхи, кэлкэу ауж ихэгъа-гъэп.

1943-рэ ильэсүм шышхъэзэ мазэм къыщегъэжъагъэу ѿшлэ мазэм нэс я 31-рэ лъэсүдээ дивизиер ия 248-рэ полк иза-къо нэмыц дзэклолхэу ыкы офицерхэу 1500-рэ, пулемет 58-рэ, миномет 10,

автомашини 7, зы бронема-шинэ ыгъэкъодыгъагъэх.

Къушхъэм ѿшыгъэхэ диви-зием хахьэштыгъэх дзэклолхэм янахыбэр Кавказым ѿшсэу-хэрэм ашыщыгъэх. Я 9-рэ къу-шхъэ дивизиуе Грузиим къы-щаагъоигъэм хэтигъэ грузин ыкы ахбаз дзэклолхэм псэу-плэ Черниговском дэжэ пыим къыдзыхъэгъэ чыплээр ѿшхыр-ратхуагъагъ.

Кавказ къушхъэтх шыхааे къэзыхуумэштыгъэ я 20-рэ къушхъэ-шхончэо дивизиими лъэпкъ зэфэшхъафхэм ашыщых хэтигъэхэр. Белореченскэ зэ-пырыкыпэм ѿшыгъэ лейте-нантэ Аглям Юсуповым къыто-тэжкыщыгъ: «Тивзвод нахыбэу хэтигъэхэр узбекыгъэх, азер-байджаныгъэх, ermэлгыгъэх ыкы грузиньгъэх. Урысхэр нэбгырэлти зэрэхууцугъэхэр, алъэкоцла-гъэхэр Абрамов ыкы Келаров.

Куачэ зимыжыгъэ шхон-чэо дивизирем хагъэхэгъэхэ дзэклолхэр лъэпкъыбэмэ — адигэхэм, къэбертаехэм, осетин-хэм, дагыстанхэм, ахбазхэм, нэмыкчэми — къахэгъыгъэху ѿштыгъэх. Кавказым пыир къы-щызыгъэуцугъагъэхэр Кавказым ѿшсэухэрэ цыфхэр ары. Дзэклолыбэмэ зэрхэгъэ лыхъуж-ныгъэ, лъэпкъ зыкынгы ахэлэу нэмыц техаклохэм зэрэп-уцужыгъэхэр Хэгъэгу зэошхом Текноныгъэр къыщыдэхыгъээним-кэ ѿшсэухэрэ хуугъэх. Зэ-къошынгы зыхэлхэ лъэпкъхэм язэкъотныгъэ иптигъээр ягу-шхонгыгъэрэ фашистхэр къыпэу-цужышуцугъэхэр, пыи кытфэху-рэ пстэуми шу зэрарамыгъэхы-щыр хэти къыгургууцагъ.

И. БОРМОТОВ.

Авторым мы тхыгъэр ыгъэхъа-зыры эзхъум архив эзэфэшхъафхэр, А. А. Гречкэм итхыльэу «Битва за Кавказ» зыфилорэр, гээзэтхэм къыхаутыгъэх тхы-гъэхэр ыгъэфедагъэх.

Щытхъу къилэжьыгъ

Сайдэ къуаджэу Джэджэхъаблэ къышыхъугъ. Нэхэе зэшхэгъусэхэй Муратрэ Сарэрэ яунагъо къихъухъагъ. 1988-рэ ильэсийн Дэдэхэгъэблэ гурит еджаплэр къуухъигъ, а ильэс дэдэм Адыгэ къэралыгъо кэлэзгэдэжэ институтын имузыкально-педагогическэ факультет чэххагъ ыкли щеджагъ. Иофшэхэйр искуствэхэмкэ еджаплэр Инэм дэтэйн щыригъэжъагъ.

Нэүжым Сайдэ Адыгэ къэралыгъо университетын изобразительнэ искуствам иметодикэлэ кафедрэ Иофшишагъ ассистентэу, ау льапсэ зыщидзыгъеу, иамалрэ икъулайрэ анахэуу къызылтэгъуагъэр АРИГИ-рары. Пшэшшэжъыер институтын 1997-рэ ильэсийн къэкъуагъ. Иоплатэмкэ отделын Иофшишагъ ригъэжъягъ. Непэ ар отделын инаучинэ Иофшишагъ шхъал.

1999 — 2002-рэ ильэсхэм Нэхэе Сайдэ Адыгэ къэралыгъо университетын иаспирантуре щеджэ. Еджэныри Иофшэныри зэдхэхы. 2007-рэ ильэсийн кандидатскэ диссертациер къеухъумэ. Темэу илагъэр: «Художественно-поэтическое своеобразие жанров лирической песни в устном творчестве адыгов».

Сайдэ ишшэрильхэр дэгъо агъэцаклэх. Зыфэбгэээрэ Иофшишагъ хэльэу зэшшуехи. Отделым Иофшишэн бэу зэхэт: Иоплатэхэр угъоижъягъэнхэр, зэгъэфгээнхэр, институтын аархив Иоплотэ фонд хэльхэгъэнхэр, монографическэ ушэтийнхэр шыгъэнхэр, статьяхэр тхыгъэнхэр, нэмыхир чыгылэхэм (республикэхэм, Иккыб къэралыгъохэм) ашызэхашхэр научнэ форумхэм, научнэ экспедициехэм ахэлэжъэгъэнхэр, адыгэ Иоплатэм, адыгэ Иоплотэ наукэм игъэхъягъэхэм льэпкыр ашыгъэхэм. Аныхъэр «Испльамыем» иныбдэгъушу. Бэмышшэу адыгэ ордыхжым икончтышхуу щыгъагъэр агъэхъазыры зэххум Иопыгъушу афэхъу. Джыри АРИГИ-м ыныбжжэ ильэс 90-рэ зэрэхъу гэхэйн фэгэхъыгъе концертэу ансамблэу «Испльамыем» ыгъэхъазырырэми Иахышшу хэшшыхъэ. Адыгэ Иоплатэм иуѓоин пыль Иофыгъо постэури дэгъо зэхшагъа эхэдэгээрийн хэдийн, командировкэ изакьюу Илыагъэми ыгуу тэгээрийн мэулаа. Ишыкыагъэхэ тхылхэр апельхэхэш, архивым ретых.

«Адыгэ ордым итарихъ» ыкли нэмыхир.

Нэхэе Сайдэ адыгэ музыкально-культурэм зиушъомбгүүнэмкэ, цыиф жъугъэхэм алтыгъэгээснымкэ ишшагъа къегъакло — адыгэ ордыхрэ зыгъэжъинчирэ, зыгъэтирэ, адыгэ льэпкырэ зыем ижырэ адыгэ ордхэр нээзгээсныжхэрэ ордыхохэм, пшынаохэм, ансамблэхэм ялэпилэгъу, янубдэгъушу. Репертуарын икъыхынки, ижырэ адыгэ ордхэм яхьишэ щыгъэгэзэгъэнхэмкэ Иопыгъешу афэхъу Кыык Софи, Быттэкъо Азэммати, Кушъэкъо Сими, ансамблэу «Испльамыем». Анахъэр «Испльамыем» иныбдэгъушу. Бэмышшэу адыгэ ордыхжым икончтышхуу щыгъагъэр агъэхъазыры зэххум Иопыгъушу афэхъу. Джыри АРИГИ-м ыныбжжэ ильэс 90-рэ зэрэхъу гэхэйн фэгэхъыгъе концертэу ансамблэу «Испльамыем» ыгъэхъазырырэми Иахышшу хэшшыхъэ. Адыгэ Иоплатэм иуѓоин пыль Иофыгъо постэури дэгъо зэхшагъа эхэдэгээрийн хэдийн, командировкэ изакьюу Илыагъэми ыгуу тэгээрийн мэулаа. Ишыкыагъэхэ тхылхэр апельхэхэш, архивым ретых.

Сайдэ институтын ипрофсоюз комитет ильэс пчагъэ хэдэгээрийн хэдийн, Джаш фэдэу научнэ Иофшишэхэм ярэйтинг афэзгээгээрийн хэдийн, комиссии хэдийн, командировкэ изакьюу Илыагъэми ыгуу тэгээрийн мэулаа. Ишыкыагъэхэ тхылхэр апельхэхэш, архивым ретых.

Гуманитар ушэтийнхэмкэ Адыгэ республикэ институтутэу Клэрэшэ Тэмботыцэ зыхырэм Иоплатэмкэ иотдел иофишишэ чанэу Нэхэе Сайдэ Муратыпхур къизыхъугъэ мафэр тигуапэу иофишишэгъухэмкэ хэтэгъэунэфыкы.

дэгъо зэхицагъ, аш иматериалхэри къыхиутижыгъэх. Куй Исаахыилэ къытотэжжыгъэхэ Иоплатэхэр зэхэубытагъэу зыдэгээтийн хэдийгъээгъэх.

Джащ фэдэу Аскъэлае, Джэджэхъаблэ, Афыпсыпэ ашызэхэтэгъэхэ пчыхъэзэхахъэхэм, Иэнэ хурахэхэм ягъэхъазырын чанэу хэлэжъагъ.

Ижырэ адыгэ ордхэр «къэ-

ильэсийн научнэ проектэу «Орэдым ихъаклэш» зыфиорэр ригъэклокыгъ, ар ильэсийн къыклоц плээ зэхицэнэу пшээрэль зыфишижыгъыгъ. Проектыр лэшэу цыифхэм агу рихыгъ, соцсетхэм жъугъэу ашызэхахъагъ, щытегүшүлгэхъ. Аш къегъэлъагъо цыифхэр зыгъэгүмэлхэрэ учлэхэр къызэрилхэрээр.

Сайдэ сидигуи ынэгү ихъяа, халэлэу цыифхэм апэльхий, ар ныбдэхъу шыньпк, зищыклагъэм ыпэлэгъу фэхъуным ренэу фэхъазыр. Сид фэдэрэ мэфэкли гъашэгъонэу зэхицэн елъэкли. Сайдэ ынныбжжэ ильэс 50 зэрэхъурэмкэ сугаалзу сиғэгүшо, тапэкэ гъэхэгъэшхүхэр ышынхэу, псаундигъэ пытэ, щылэклэ дахэ, щылэклэ дэгъу илэу, илахылхэм яшуплэгъурэ ягуклэгъурэ щымыкылэу, насыышуо ильэсийн къыгъэшэнэу сиғэлъало.

БИДАНЫКЬО

Марзият,

институтын ипащэ наукэмкэ игуадз.

* * *

Нэхэе Сайдэ ильэсийн хуульэе Иоф зыдасшээрэр. Сэнэхъатэу къыхиыгъэм хэшшыкы гутиныгъэ ини афырил. Лъэпкым ифольклор Иоф дэвшэнэри зылъэнэхэмкэ къин, адэ лъэнэхэмкэ насыгыгъ. Сыда пломэ, ордыхжхэм, таурыххэм, зэфэшхъаф Иоплатэхэм адыгэмэ яшылакли, ягупши, ядунаи дэгъо къагъэлъагъо. Арийн фае ахэм тяджэу е тядэлү зыхъукэ, лъэшэу тызкэгумэхъэр, тырагъэгүшисэ лъэпкым гъогоу къыкүгъэм, непэ аш изытет.

Щэх хэльэп, Сайдэ ахэм агъэгумэкли. Иофшишагъэу илэхэм дэгъо ар къагъэлъагъо.

Институтын щызэшшуахыре Иофыгъо зэфэшхъафхэм Сайдэ чанэу ахэлажжэ, пшээрэльэу илэхэр дэгъо егъэцаклэх.

ПЭНЭШЬУ Аскэр.

Исэнэхъят
ыгуклэ фэшагъ

Нэхэе Сайдэ нэхьой дахэрэ гүклэгъу ирэ зыхэль цыиф. Пшэшшээ рэхъат, шэнышу, губзыгъ. Цыифмэ шу афишэнэм ренэу пыль, зерильэклэу ишшагъэ аригъэлжийн ыуж ит. Сайдэ ныбдэхъу халэл, шыпкыагъэ хэл, Иофшишагъу хэхэм шхъэлэфэшхо афешы.

Сайдэ адыгэ Иоплатэм иуѓоин, изэгъэшлэн непэ чанэу пыль. Иофшишэн фэшьыпк, ишшэрильхэр дэгъо егъэцаклэх, гээлэфэшхо имылэу Иоф зышлээрэ зэу ашыц. Ишшошл Иупкыэу къырело-тыкы. Шэнэгъэлжэх ныжыыкээр ишшэхэм зэрахигъэхъоштим, Иофшишэн гъашэгъонэу зэригъэпсийтим апиль.

Непэ Сайдэ имэфэкли дахэкэ сиғу къыздеи зэкэлэ иофишишагъу хэхэм, ишшэрильхэрээ зэу ашыц. Ишшошл Иупкыэу къырело-тыкы. Шэнэгъэлжэх ныжыыкээр ишшэхэм зэрахигъэхъоштим, Иофшишэн гъашэгъонэу зэригъэпсийтим апиль.

Непэ Сайдэ имэфэкли дахэкэ сиғу къыздеи зэкэлэ иофишишагъу хэхэм, ишшэрильхэрээ зэу ашыц. Ишшошл Иупкыэу къырело-тыкы. Шэнэгъэлжэх ныжыыкээр ишшэхэм зэрахигъэхъоштим, Иофшишэн гъашэгъонэу зэригъэпсийтим апиль.

ТЫГҮҮЖЬ Гошсым,

филология шэнэгъэхэмкэ

кандидат.

ТхакIор ыкIи гъашIэр

Къинным римыкIырэр ЦIыфышху

Зинахь шIагвэрэ зинахь льапIэрэ щымыIэр гъашIэр, ушыIэнэр ары. Ау щыIэнныгъэм ипчъешхо сидигьуи дэдээ шъабэ иIэп: ныбжьи хэти зэрэмьгугъагъэу, ащ ипчъэзэтенэ удиубытэн, уигъэшэун, ыкIи гу льмытахэу уигъэфыкIон, уищтIэн, хвалечир кыпхигъехьан ылъэкъышт. Арыштын «щыIэнныгъэр гъучыжь мыкьыр» зыкIалорэр.

ЦIыфыр шIопсэу-лыпсэу зыхукиэ къинным егупшысерэп, ащ ихазаби пкIыхапI ылъегъурэп. Къинныри «сык-къек!» ылоу хэти къеджэрэп, пчыкIэ хьопскIэу, къызхэкъигы, къыздикIыги гу льтэтгъуаеу, гузэжъо-гухху зыфакIорэм шIахъашауцо, гучIе уз фэхху. Джащигъум зинасыпинчэгъу кыкыгъэм идунай зэрэштэу зыкызызэптыргэзэ, къеушункы гуIегъукIе дытагъэу.

ЦIыфыр шIахъафит Iэж-льэжьими, фэнэкъогъэнчьами, иIэ пстэумэ акIэгушун ылъекъирэп: maklo, машэ, машхэ, дунэ нэфыр ельегъу, ылъе ехы, иакыл дахэ, ыIэ фэлершишэ, ау разэп, ыгу гупсэфырэп, фэнэкъогъуишэ зыфельэгъужы, нэмыкIхэм яхуапсэ. ИI уни, тахьти, Iахыил-лыщи, льфыги, псэукIэ амали, ауми, фикIурэп, а зэкIе ынэ къытуиххэрэп. Гъэрзэгъуаер бэдээ, земыззэгъижхэу, «шыкуры!» амашIеу.

Анахь тхьамыкIагьор хэтрэ цIыф псауки, инасыпинчьягъэ кыкынышь, ипсауныгъэ зэтезынэр, амалынчэ хууныр ары. Тхьэм ащ фэдэ Iахем таштхуум.

Ау щыIэнныгъэ плъыр-жъэр жъотым утын къызышыуихьштыр къэпшIэнэу щитэп, арыба «узыщефхыштыр пшIэштигъэмэ, орэ шъабэ бгэтыльтиныги» зыкIалорэр. ГучIэм итIысхээрэхуугъэ-шIэгъэ макIеп щыIэнныгъэм хэхъуххэрэр, нахыбэ тышыIэ къесми плаkIеми пчагъяу зызэблехьу, тиакыл-

амал хэхьо, тицIыфыпсэ фэдэ пчагъяу хэкIы, тэтхэе тшIошызэ, узым тызэшүуечы...

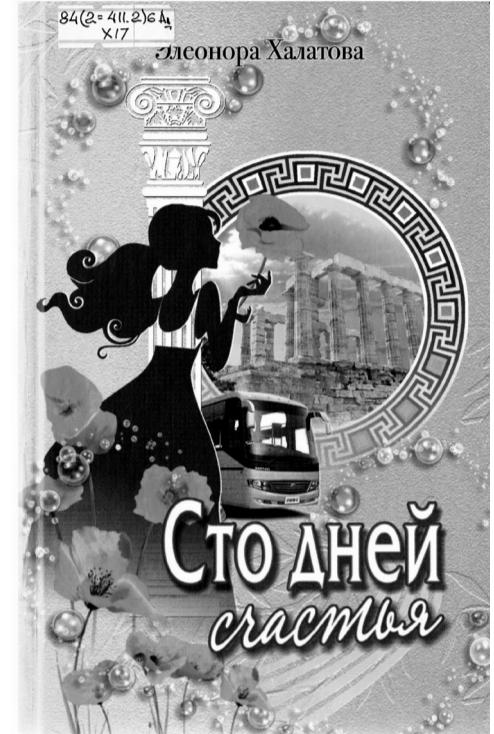
Къемыгулшысыгъэ хъугъэ-шIэгъэ къэбарыр льапсэ зыфхуузы Элеонора Халатовам ихудожественнэ тхыгъэу «Сто дней счастья» зыфиIорэр. Ар икIыгъэ 2019-рэ ильэсийн Адыгэ республике тхыиль тедзапIэм къыщидэкIыгь. Зытхыгъэр бзыльфыгъэ шIахъэллэйтэж зэгъэзэфагъэу, щыIэнныгъэ ильэпIагъэ зыушштыгъэу, псау-тауо къэххуузы, кIелэгъу-ныбжьыкIэгъу дахэ зиагъяу, унэгъо гупсэфу унашю зэрэл щапIугъяу, унэгъо насыпи Тхьэм зыфишыгъягъ. Ау шIум ер къыгуюцо хабзети, щыIэнныгъэ «жыжхарзэр» къеббүуагъ: нэрэ-эрэм, машинэ зэутэкI мыгъом ыпсэ хэтэу къелыжыгъеми, шIобж хыльяу тещагъэ хуугъэхэм зэклалыгъяу, ыльакьомэ аIетыжырэп, ытхыкуупшхээ псэ хэмьтлъыжым фэд. Тхыильным иавторэу Элеонора Халатовам ежь ышхъэ къырыкуагъяу, пекIэкыгъэ пстэур - ишыIэнныгъэ tIou гошыгъэ зэрэхъугъяр: аварием ыпекIэ цIыф псау зыщтэд ыкIи джы сэкъягъомыгъэшкор иIэ зэххум уштэпIэ чыпIэ къинеу зерэфагъэр, ар къизэпичыныр, къинным пекIонир зэрэфызэшIокIэу, пытгээ-щIагъэу зыхигъотэжырэр зынэсирэр, щыIэнныгъэр зэрэбэнэ лъэшыр, анахьэу цIыфэу амалынчэ хуугъэмкIэ, къышилотыкIыгь мы художественнэ тхыильым.

Произведением игерой шIахъаэр Ангелика Феодоровар ары. ИсенхэхаткIе юрист, гъэсагъэ, хэшшо-унэшшо дахэ зэрэлт унагьо щапIугь, ны-ты Iушхэр илахьэ, ау щыIэнхэхэп. Джы ежки ны — къуиту студентхэу иI, Москва щеджэх, ишхъэгъусэу Орестрэ ежкыррэ зекIэдэукугъижхэу (ежь бзыльфыгъэм сидымки наху щэлагъэ къыхафу), лыр шен пырэц хязырхъеми, ильэс 22-р къызэдагъяшIагь. Машинэ зэутэкIым Ангеликэ зыхэфэм, унагьо зисыр ильэсигбүу хуугъягъэ, юрист IофшIэнным епхыгъэ командировкэм къикIыжхыз машинэ псынкIемкIэ зэпIыригъэзагъэх, бзыльфыгъэ ныбжьыкIеми шIобжышхо тещагъяу къэнагь. Тхыильным игерой шIахъаэр Ангеликэ цIыф псаумрэ цIыф сымаджэу амалынчээрэ яшыIэнныгъэ зэрэзэфемыдэу, зэрэзэпчыжхэ, пэлкъялъэпкхэр къыбдемыIэнхэр зэрэххамыкIэгъохор, ау ушыIэнэр зэрэххагъор, ащ укIэхъопсэу, узым уещтIэнми, птэх ухэлэжьими, угугъээ, лъахъэу птэхъ, гурузэу птегъэкIагъэ хуугъэр зэрэзэтихьшхэм, узэрыуцугъэ машэм

укикIыжын гупшысэр сидигьуи къызэрэбготыр, къинным о уизакью упеклон фаеу зэрэххурэр, псаухэр — уишхъэгъуси, Iахыилхэри, ныбджэгъю-лофшIэгъухэри шхъадж игъогу тетхэу, апэкIа зэрэклоххэрэр; о ныбжьи узэмьгүцэфагъэу, узэмьгупшысэгъэ къинмыгъуаер зэрэфэлъэкIеу пщечын фаеу зэрэххурэр тхыильым IупкIэгъэ-нэфагъэхълэу, узэпишшуу къышилотыкIыгь.

Ангеликэ зэлсаум фэмидэу нахь пшIэрыльбыбэ зыпашхъэ къитэджагъ: избыльфыгъэгъэ дэхагъэ, лъэгъупхуяаэ, исэнхэхт хэшшыкIеу фырилэр, иунашо къуухумэнэр, гушуагьо ильшиныр, икIалэхэм нырэ-тырэ зэдьряIэнэр, гупсэфу еджхэр, ежь бзыльфыгъеми ипсауныгъэ зэтегъэуцожыгъээнымкIэ (хъужьын дэдэу щымытыми) фэлэкIырэр шIэгъэнэр, зыгорэм къыритьштим емыжэу, ежь-ежырэу сомэ къылэжыныр ыкIи ицIыфыгъэ зэрэштэу къыгъэгъунэжыныр. НэмыкIеу къэплон хуумэ, ипсауныгъэ хэч-нечеу фэххуу гемеемыльтыгъяу, обществэм ыкIи унагьом уахээгъэнэр, умышшэуныр, умылоинирын дэд. Ау Ликэ а зэкIэ зэрэфызэшIокIырэр, зэблишын, Тхьэм къырихынгъэ къингъоми пашуеклон зэрилзэкIырэр тхыильным икIу фэдизэу къышигъээлэгъяу, къышилотыкIыгь. Героинер — зыфирикIужжыре цIыф уцуу. Художественнэ произведением сюжет зэфэшхуафхэр фэккулаеу авторым пхыришгъэх: сэкъатнгъэ зиэ хуугъэр ыкIи ащ къешIкIыгъэхэ цIыфхэр; Ангеликэрэ ишхъэгъусэу Орестрэ (лыр шууз сымаджэмкIэ хуупхъэу бэмэ къашхью, Ангеликэ ашIонасыпышIоу, япсэукиэ-щIакIекIи, язэфыштыкIекIи къызэряхуапсэхэрэр, сэкъатым сид итхагъоми, фэдэ Тхьэм уемышI), ау лыр, ежь бзыльфыгъэм хэти римыгъашIеми, зэрэххарамыр, зэрэtescье, гукIэгъушхо зэрэхэмьлыр къышилотагь. IофшIэнным сидрэ хыльты зэрэптырихырэр, усымаджэми, узыкIемыIэжьми, амал горэ илахьэм, пшхъэ уфэлэжьэжьимэ, о уисомэ къызэрэомыцIэцэжыштыр, халэл зэрэфхуурэр; джащ фэдэу, сидигьуи уицIыфыгъэ дахэ ухуумэнэр, Ангеликэ иунэ, ишагу зэрэцыфкIуапIэхэр, цIыфхэр къызэрэшьгүгъэу, юрист Iофхуохэм язэшIохынкIэ ыпкIэ (ахьшэ) хэмьтэу зэраделэрэр, игүшьэ фэнэкъоу къыфакIорэри зэрэбэр, иланэ хэтки сидигьуи зэрэзэхуугъэр бгэшшагъо екъу.

ЗишиIэнныгъэ tIou гошыгъэ хуугъэр Ангеликэ хэбдээн хэмьтэу сурэтэу дахэ, игүгъэхэри ежь фэдэу нэфынэх, ауми, лыр псаушхуу Орест къехыильэгъынэу фаеп, гушыIэ лые хэмьтэу, бзыльфыгъэм ушхъагъу къегъотыш, икIалэхэм яеджэн-диплом проектхэр

атхынхэмкIэ адэлэгъэн зэрэфаемкIэ, Ликэ Москва maklo. Тхыильым иапэрэ нэкIубгъохэр ишхъэгъусэу Орест (урмыгы тIури) пIагъэу, хадээсүр шыжыгъэнэу къэкIуагъэу, ныбджэгъухэри, Iахыилхэри, шы-шыгъуххэри, пхэрэлхэр, нахь гуунэгъу хуупхъэхэр, ежь Ангеликэ унэмкIэ иIэпIэгъюу щытыгъэ Верки, Iахыил Iудзыгъэ хазырэу Алекс Николовэу университетым къышидэжагъяри (шу къэзэпIэгъюу, ау гуганIэ пшIашшэ зэримытыгъяри) къышидэххэхагъях.

«Зыр мылIеу, зыр тхъэрэп» зэралоу, лыр зыщмыIэжь ужым яныбжьыкIэгъум зэуIкIэнхэу мыхъуу гъэ Ангеликэрэ Алекс-рэ агухэр игъорыгъюу зэфако мэхьу, ау нэбгыритури цIыф чъэпхыгъэхэу, тIуми лъфыгъэхэри — Алекс шуузи, кIали, пшашын, Ликэ — кIэлпIтур ялагъэхэм, цIыфы пэпчь жьим, псым, тIгъэм фэдэу анахь ишыкIэгъэ шуIэгъунэгъяр зэфашын альэкIи, а мафхэр — нэбгыритури зы хуугъэхэу, ягумэки, ягукIай алэзыгъяу, апсэ ифабэ зэригъэнасыпышIохэрэр, шуIэгъэгъур зэрэгжыдэгъякIыгъор, ау лъэшэу утемыгъэпсыхъягъяу, уфэмисакымэ, зэрэжьальмыр ыкIи зэрэшнаутыр тхыдэм щыкIэгъэтхыгъ. Ангеликэ иобраз лъэш гъэшIэгъонкIэ авторэу Э. Халатовам щыIэнныгъэм иIэшшуу гъэ лъэпIагъэ, щыIэнныгъэм ушшугуын, укIэгушун, пфэлэгъырэмкIэ утэн зэрэфает къыдгуригъяоме шIоигуагъяу сэгугъэ. «Мэфишэ насып», адыгабзэкIэ къэплон хуумэ, тхыильым зэрэджаагъэр, ау насыпир мафэкIэ, ильэсхэмкIэ, сыхватхэмкIэ къибдзэнэу щымытэу, насып нэгъеупIэгъу хэхъягъэрэп зэрэхуутыр сшошь мэхьу.

Тхыильым иавторэу Элеонора Халатовам игукиэ пстэумкIэ Тхьэр къыдээнэу, итхыильыкIэ тхыльдэжэ үшхъагъяи фэсэло.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

ТХЫЛЪЫМ ИЛЪЭТЕГЪЭУЦУ

ЗЫМИ ФЭМЫДЭМ УЗЫЛЭПЕЩЭ

Адыгэ Республикаем и Лъэпкъ тхыльеджаплэ щыкъогъэ зэхахъэр шукъэ тигу къинэжыщт. Искусствэм ицыфхэм афэгъэхыгъэ тхыгъэхэр зэхэугъоягъэхэу зидэт тхыльэу апэрэу Мыеекъуапэ къышыдагъэкъыгъэм ильэтегъэуцо нэбгырабэ хэлэжьагь.

Сурэтхэмкэ гъэкіерэркігъэ тхыльэу «Искусствэм ицыфхэр» зытхыгъэр Хъот Замрэт. Къералыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгейим» художественнэ къетынхэмкэ иотдел ипащ, Адыгэ Республикаем изаслуженнэ журналист, Советскэ Союзым и Лыхукухъяу Андырхье Хъусенэ ыцкэгэ агъэнэфгэгэ шүхъафтныр къыфарьшьошагь. Культурэр эфирийм къызэрэшагъэльягъорэм фэгъэхыгъэ зэнэкъою 2005-рэ ильэсийм Урысыем Ѣзызхагъэм илауреат.

Ублаплэр

Сихъ Фатимэ тхыльым ублаплэу фишыгъэм къышылотэгъэ

Къебархэм уагъэгъуазэ. Хъот Замрэт Теуцожь районым икъуджэу Едэпсыкъоюшом къышыхъугь. Музыкэмкэ еджаплэр Мыеекъуапэ къышыухыгь. Краснодар культурэмкэ институтэу дэтым ишэнэгъэ Ѣыхигъэхъуагь.

Хэку филармонием иэстрадэ купеу «Оридам», республикэм и Къералыгъо орэдьёю-къешьюко ансамблэу «Ислъамыем» яорэдьлоу Ѣытыгь. Тхыльеджаплэм пъэтэгъэцор Ѣызэзыхъэгэ театроведэу, Адыгэ Республикаем культурамкэ изаслуженнэ иофышэу Шъхъэлэхъо Светланэ къызэриуагъэу, Хъот Замрэт исанаущыгъэ анахъяу къызыщызыэуихъгъэр Къералыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгейир» ары.

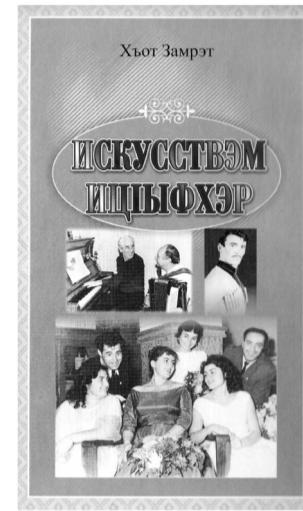
Семэгу Гощнагъорэ Яхуулэ Сэфэррэ зэдаусыгъэу «Гупшыс»

ыфиорэ орэдым ехыллэгъэ къетынным искусствэр, поэзиер зышыгъэшшэйонхэм зэфэхысыжъ гъешшэйонхэр аригъэшыгъэх. Зэльашлэрэ тхаклоу Нэхэе Руслан гъэзетэу «Адыгэ ма-къэм» къышыхиутыгъэм мэрэущтэу къышо: «Тызэсгэгэ партийн гүшүэлэкэ онтэгъум фэмыдэу Замрэт ежь ыбзэ къабзэклэ зымы фэмыдэу, зи къыкимыотыкъижъев къетынэр зэрэзэришагъэм сиғъэшшуагь. Программэр творческэ eklonlakэ хэльэу зэхэгъэуцагь. Замрэт «Гъогу маф» есэло, игүшүэ лыкъотэнэу уасэ фишыгъ.

Нэхэе Руслан чыжъеу плъэрэ цыфэу къызэрэхтэгъэгъэр, иусхэмкэ непи зэрэдгъэльялпэрэр къыхэдгъэшхэзэ, Хъот Замрэт искусствэм илахьышлоу

хильхъагъэм тыкъытегущыгъэ. Тхыбысымэ Умарэ, Ахэджэго Щебанэ, Семэгу Гощнагъо, Шъэожъ Розэ, Пэнэшү Рае, Хэшх Казбек, Нэхэе Аслъан, Лъэцэркъо Кимэ, Кыкыл Зулхаджэ, Кыкыл Аслъанбэч, Кыкыл Хысэ, Андзэркъо Чеслав, Хъанхэху Адамэ, Кылэ Амэрбый афэгъэхыгъэ тхыгъэхэр тхыльым къышыхаутыгъэх.

— Искусствэм иофишшэхэм яхыллэгъэ тхыгъэхэр зэхэугъоягъэхэу зи тхыль Хъот Замрэт зэришыгъэхэм мэхъэнэ ин етэты, — къышытуагь зэхахъэм къэлэгъэдже иофшэнэм ивete-

сымэ Фатимэ, Адыгэ Республикэм искусствэхэмкэ иколледж илашцу Куфэн ѩамсэт, колледжым икэлэгъэдже цэрылоу Даутэ Сарыет, Урысыем ыкы Адыгейим язаслуженнэ артисткэ Баджэ Дзэхъян, Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэ Нэгъой Маринэ, Къералыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгейим» адыгэбзэ къетынхэмкэ икъулыкы илашчу Тэу Замир, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналистэу, тхаклоу Хъакъунэ Заремэ, хэкужьым къезыгъээжыгъэмэ ацлэкэ Чэтэо Ибрахимэ, нэмыкхэм къызэралаугъэмкэ, Хъот Замрэт зэклэми алэу космосым бывыгъэм фэд.

«Джыри си Едэпсыкъоюшо сыйдэ» зыфиорэ тхыльым ыуж искуствэм Ѣыцлэрихэм афитхыгъэ тхыльрэ бзэм ыльянъыкыкэ дахэу зэригъэфагь. Художественнэ амалхэр дэгъую ыгъэфедагъэх. Шъэнэгъэлэжьэу Емыкэ

Нурджанэ къызэрэхигъэшыгъэу, телекъетынхэм къапкырыкы, тхыль къызэрэдигъэкыгъэр шушэгъэшху фэтэлээбу.

Адыгэ Республикэм и Къералыгъо премие искуствэм ыльянъыкъоюхэм къыфагъэшшошнэу зэрагъэлэгъуагъэр тигуалэ. Зэхахъэм хэлэжьагъэхэм ашкэ тафэрэз.

Хъот Замрэт тхыльым ильэгъэцор Ѣышишакъохэм, тхэлэ цэрылоу Мэшбашэ Исхъакъ, иофишшэгъуахэм, зэклэ къыфагумэкъихэрэм «тхъашууегъэсэу» къарыжьыгъ. Пшъашъэм фэгъэхыгъэ тхыльым итхын зэрэфэжьагъэр къышуагь. Тхыльеджаплэм иофишшэу Кучимэ Аминэт лъэтэгъэуцом тамэу фишыгъэм зызэриушшомбгүйтэй тицхэ тель.

Опсэу, Замрэт! Тхъэм уимураджэр къыбдегъэхху. Лъэгъя литературам лъапсэу Ѣыпшырэр орэбагъо.

ЕМТЫЛЬ Нурбай.
Сурэтхэр зэхахъэм къышытэгъэх.

Зэхэзыщагъэр ыкы къыдзыгъэкыгъэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ Иофхэмкэ, Икыб къэралхэм ашыпсурэ тильэпкъэгъухэм адьрияэ зэпхыныгъэхэмкэ ыкы къэбар жыгъэм иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр: 385000,
къ. Мыеекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79,
Редакцием авторхэм къайхыгъэр А4-къизаджэхэрэ тхъапхэу зипчыагъэхэм 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкынену Ѣытэп. Мы шапхэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэгъэгъэлжыхъ.

E-mail: adygoevoice@mail.ru

Зыщаушыхъятыгъэр:
Урысые Федерацием хэутийн Иофхэмкэ, телерадиокъетынхэмкэ ыкы зэлъы-Исыкыз амалхэмкэ и Министерстве и Темир-Кавказ чыпэгъэлжыхъшап, зэраушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаухаутыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ», 385000,
къ. Мыеекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэклэмкэ
пчагъэр
4876
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 285

Хэутийн узыцкэлтхэнэу Ѣыт уахтэр Сыхъатыр 18.00

Зыщаухаутыгъэр
уахтэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхъягъэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхъягъэр
игуадзэр
Мэцлээжъ
С. А.

Пшъэдэгъэлжыхъ
зыхъырэ секретарыр
Хъурмз
Хъ. Х.